

Factsheet 2013-1

Veelplegers: specialisten of niet?

Auteurs: N. Tollenaar & A.M. van der Laan

juli 2013

De aandacht voor veelplegers ligt zowel beleidsmatig als wetenschappelijk voor een groot deel bij de vragen *hoe veel en hoe vaak* deze daders misdrijven plegen. Dat is niet gek want veelplegers, ook wel stelselmatige daders, draaideurcriminelen of 'routiniers' genoemd, staan erom bekend dat ze frequent delicten plegen en daarvoor met politie en justitie in aanraking komen. Het gaat dan vooral om vermogensdelicten en openbare-ordefeiten, maar ook geweldsmisdrijven worden door deze groep daders niet geschuwd. Veelplegers bezorgen de samenleving veel overlast. In beleid en opsporing waarin een persoonsgerichte aanpak van daders centraal staat, is het naast inzicht in aantallen ook belangrijk om inzicht te krijgen in de aard van het criminele gedrag van veelplegers over hun carrière. Welke typen misdrijven plegen veelplegers in hun criminele carrière? Hebben ze de voorkeur voor een bepaald type delict (*specialisatie*) of switchen ze juist vaak tussen verschillende typen misdrijven (*veelzijdigheid*)? In deze studie is onderzocht of veelplegers zich al dan niet specialiseren in bepaalde typen misdrijven waarvoor ze met justitie in aanraking komen. Tevens zijn we

nagegaan in hoeverre ze switchen tussen typen en of er in hun carrières patronen van switchen tussen misdrijven zijn te onderscheiden. Daarbij onderzochten we specifiek of er binnen de groep van zeer actieve veelplegers (ZAVP's) subgroepen zijn te onderscheiden met vergelijkbare patronen.

De centrale vraagstelling is: *In hoeverre specialiseren zeer actieve veelplegers zich in hun criminele carrière in misdrijftypen, zijn daarin patronen te ontdekken en zijn er subtypen veelplegers te ontdekken in deze criminele carrièrepatronen?*

Deze factsheet is een beknopte weergave van het uitgebreidere onderzoek naar specialisatie onder veelplegers (zie Tollenaar & Van der Laan, 2013).

Aanleiding

De vraag naar specialisatie of veelzijdigheid onder veelplegers is, zowel voor de opsporing als voor de beleidsmatige aanpak van deze groep daders, om verschillende redenen relevant. Ten eerste kan inzicht hierin het beleid ten aanzien van deze groep verbeteren door het inzetten van selectieve interventies. Als veelplegers veelzijdig zijn in hun delictpatroon, dan is het te verwachten dat de oorzaak van het ene type delict vergelijkbaar is met die van het andere type. In dat geval zijn algemene interventies ongeacht het gepleegde misdrijf gepast. Indien er juist sprake is van specialisatie dan is het denkbaar dat er verschillen zijn in achterliggende

oorzaken tussen verschillende groepen veelplegers. Deze situatie vraagt dan juist weer om gerichte interventies (Tracy & Kempf-Leonard, 1996). Ten tweede kan inzicht in de mate van specialisatie behulpzaam zijn bij opsporing van daders en kan het risico-inschattingen van het herhalingsgedrag

nauwkeuriger maken. Voorspelbare patronen in de aard van de in het verleden gepleegde delicten zouden de kans op herhalingsgedrag van soortgelijke patronen in de toekomst kunnen versterken.

Box 1 Belangrijkste bevindingen

- Zeer actieve veelplegers staan als groep bekend om hun door vermogensmisdrijven zonder geweld gedomineerde strafrechtelijke carrière. Hun individuele criminele carrières laten echter een divers beeld zien dat bestaat uit vermogensmisdrijven zonder geweld, openbare-ordemisdrijven en vernieling, verkeers- en geweldsmisdrijven.
- Als we kijken naar de misdrijven waarvoor veelplegers in de loop van hun carrière met justitie in aanraking komen dan is binnen de totale groep grote mate van variatie in de misdrijfpatronen. De totale groep (N=5.077) van zeer actieve volwassen veelplegers uit 2008 bleek in te delen in vijf groepen:
  - 1 De uiteindelijke verkeersveelplegers (6,9%). Deze veelplegers lijken vooral in het begin van hun carrière veel te switchen tussen verschillende typen misdrijven, maar naarmate hun carrière vordert lijken ze juist vaker te worden vervolgd voor opeenvolgende reeksen van verkeersmisdrijven.
  - 2 De stereotype / continuerende vermogensveelplegers (20%). Deze veelplegers worden hoofdzakelijk vervolgd voor vermogensmisdrijven zonder geweld. Desondanks wisselen ze deze typen misdrijven ook regelmatig af met een ander type misdrijf zonder dat daarbij één type in het oog springt.
  - 3 De snel steeds veelzijdiger wordende veelplegers (24,3%). Deze veelplegers plegen veel vermogensmisdrijven zonder geweld, maar ook veel vernieling en openbare-ordemisdrijven en geweld. Hoe langer de carrière duurt, hoe groter het aandeel openbare-ordemisdrijven en geweld en hoe kleiner het aandeel vermogensmisdrijven zonder geweld. In de loop van de carrière zien we dat deze veelplegers steeds veelzijdiger worden in het type misdrijven dat ze plegen.
  - 4 De langzaam steeds veelzijdiger wordende veelplegers (23,3%). Wat betreft de verdeling van misdrijven lijken de veelplegers in dit cluster op die in het voorgaande cluster. Verschillen zijn dat vermogensmisdrijven zonder geweld vaker voorkomen in de carrière en dat aan het einde van de carrière vermogensmisdrijven zonder geweld en geweldsmisdrijven relatief vaker voorkomen.
  - 5 De blijvend agressieve veelplegers (25,5%). De verdeling van de misdrijven van de veelplegers in dit cluster heeft een sterke focus op geweld en openbare orde en vernielingsmisdrijven. Deze twee misdrijven blijken ook in de tijd vaak na elkaar voor te komen en dan met name als hun carrière verder vordert.
- De subgroepen lieten verschillende patronen van specialisatie zien. Sommige groepen beginnen specialistisch en worden later veelzijdig (3, 4, 5), terwijl het omgekeerde ook voorkomt (1). Ook was er groep veelplegers dat zich in hun carrière overwegend specialiseerde in vermogensmisdrijven zonder geweld (2).
- De subgroepen bleken ook op hun criminele achtergrond en probleemgebieden sterk van elkaar te verschillen. Dit suggereert dat het goed mogelijk is om verschillende typen veelplegers te vinden op basis van de misdrijfpatronen in hun justitiële criminele carrière.
- Concluderend kunnen we stellen dat de justitiële criminele carrières van de groep zeer actieve veelplegers minder gelijkvormig bleek dan het heersende beeld suggereert. Veelplegers blijken in hun criminele carrière achtereenvolgens veel verschillende typen misdrijven te plegen, hoewel er wel subgroepen zijn te onderscheiden die de voorkeur hebben voor bepaalde typen misdrijven.

Eerder onderzoek

Internationale studies laten vooralsnog geen eenduidige conclusie toe over de mate waarin hoogfrequente daders in hun criminele carrière specialiseren. Er lijkt sprake van enige specialisatie binnen de grote domeinen van geweld of vermogenscriminaliteit,

maar daarbinnen switchen daders tussen diverse typen delicten (Osgood & Schreck, 2007; Piquero et al., 2000, 2012). Er zijn verschillen gevonden in specialisatie tussen dadergroepen (geweld, laag- en hoogfrequente plegers), leeftijdsgroepen en fase in de criminele carrière. Hoogfrequente plegers blijken

vaker veelzijdig dan specialistisch in hun delictpatronen (Brame et al., 2004; Spelman, 1994). Sommige studies wijzen erop dat afhankelijk van de periode waarover in een criminele carrière wordt gekeken er al dan niet sprake is van specialisatie. Als er naar de korte termijn wordt gekeken, lijkt er sprake van specialisatie, maar in de loop van hun criminele carrière gaan daders meer switchen tussen verschillende typen delicten (McGloin et al., 2009). In hoeverre er patronen zijn te herkennen in de wijze van switchen tussen verschillende typen delicten is onbekend. Enkele studies wijzen er wel op dat er binnen specifieke groepen van daders wel enige mate van specialisatie lijkt te zijn. Met name bij daders van drugsdelicten (en in mindere mate bij daders van autodiefstal en fraude) en bij verslaafde daders werd enige mate van specialisatie gevonden (Farabee et al., 2001; Piquero et al., 1999) in die zin dat ze enkele favoriete delicten hebben die ze relatief vaker plegen dan andere (Kowalski & Faupel, 1990). Verschillen in operationalisering, eenheid van analyse en analysetechniek lijken een belangrijke oorzaak waardoor er geen eenduidige conclusies kunnen worden getrokken (zie Sullivan et al., 2006).

Methode van onderzoek

Voor dit onderzoek is het cohort van alle zeer actieve volwassen veelplegers (ZAVP) uit 2008 gebruikt. De gegevens zijn verzameld in het kader van de Monitor Veelplegers (zie Tollenaar et al., 2007).¹ Van de groep ZAVP's uit 2008 zijn de HKS-gegevens, reclas- seringsgegevens, RISc en strafrechtelijke gegevens gekoppeld.

We onderzochten de patronen in de misdrijven zoals deze zijn geregistreerd in strafrechtelijke dagvaar- dingen. De misdrijven zijn per persoon gesorteerd naar pleegdatum. Dit levert per veelpleger een patroon op van opeenvolgende typen misdrijven over zijn hele criminele carrière tot aan 2008. We onderscheiden negen typen misdrijven, groten- deels conform de CBS-indeling. Het betreffen ge- weldsmisdrijven, zedenmisdrijven,

¹ Op basis van politieregistratiegegevens wordt jaarlijks nagegaan welke personen voldoen aan de definitie van de 'zeer actieve volwassen veelpleger' (ZAVP). In het beleid gericht op de aanpak van veelplegers is een zeer actieve veelpleger (ZAVP gedefinieerd als iemand van 18 jaar of ouder die over een periode van vijf jaren – waarvan het peiljaar het laatste jaar vormt – meer dan tien processen-verbaal tegen zich zag opgemaakt, waarvan ten minste één in het peiljaar. Het peiljaar is het jaar waarin hij of zij als ZAVP is aangemerkt.

vermogensmisdrijven met geweld, vermogensmis- drijven zonder geweld, vernieling en openbare-orde- misdrijven, drugsmisdrijven, verkeersmisdrijven, overige misdrijven volgens het wetboek van straf- rechten en misdrijven tegen de wet wapens en munitie.

De misdrijfpatronen zijn geanalyseerd met klassieke analysemethoden uit de criminologie voor speciali- satie. Daarnaast zijn de patronen ook nog geanaly- seerd met sequentie-analyse, een verkennende data- analysemethode die afkomstig is uit de genetica en nieuw is voor criminologisch carrière onderzoek (zie box 2). Om subgroepen binnen de totale groep veel- plegers uit 2008 te ontdekken zijn clusteranalyses uitgevoerd. Met deze techniek is gekeken of er groepen veelplegers zijn die wat betreft hun misdrijf- patronen over hun criminele carrière sterk op elkaar lijken en zich duidelijk onderscheiden van andere groepen veelplegers. Ook is nagegaan of de gevon- den groepen op andere kenmerken dan hun misdrijf- patroon van elkaar verschilden. Meer specifiek gaat het om demografische en criminele carrièreken- merken en om de mate van problemen in verschillende gebieden van functioneren.

Om misdrijven te tellen gebruikten we een gepseu- donimiseerde versie van het Justitieel Documentatie Systeem, de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justi- tiële Documentatie (OBJD). Achtergrondkenmerken zijn afkomstig uit het Herkenningsdienstsysteem (HKS) van de politie en probleemkenmerken zijn afkomstig uit het Client Volgstelsel (CVS) en de Risico Inschattingsschalen (RISc) van de reclasse- ring.

In deze factsheet presenteren we de belangrijkste resultaten van de analyse. Voor een meer uitge- breide verantwoording van het onderzoek zie Tolle- naar & Van der Laan (2013).

Box 2 Gebruikte methoden om specialisatie te meten

FSC (Forward Specialization Coefficient). Dit is een maat die op groepsniveau aangeeft hoe hoog de mate van specialisatie in een bepaald type misdrijf is. De maat kan lopen van 0 tot 1. Een lage score betekent nauwelijks of geen specialisatie en een hoge score betekent dat er een hoge mate van specialisatie is.

d (Diversity). Deze maat wordt hier gebruikt om te bepalen in hoeverre iemand veelzijdig is in het type misdrijven dat hij of zij in z'n carrière heeft gepleegd.

In dit onderzoek loopt deze maat van 0 (volledig gespecialiseerd) tot 0,89 (volledig divers). Een hoge score wijst erop dat een veelpleger niet de voorkeur heeft voor een of een paar typen misdrijven in het bijzonder, ofwel een hoge mate van veelzijdigheid. *Sequentie analyse*: Met deze techniek kan worden gezocht naar overeenkomsten tussen individuele criminele carrière trajecten in de typen misdrijven waarvoor iemand met justitie te maken krijgt.

Resultaten

We rapporteren eerst de specialisatie onder de totale groep veelplegers uit 2008. Daarna gaan we na of er groepen van veelplegers zijn die een vergelijkbaar patroon van opeenvolgende typen misdrijven in hun carrière laten zien maar daarin duidelijk verschillen van andere groepen veelplegers.

Op groepsniveau is slechts in beperkte mate sprake van specialisatie

Op groepsniveau blijkt slechts in beperkte mate sprake van specialisatie (FSC=0,28). Als de veelplegers specialiseren dan doen ze dat in sterke mate in vermogensmisdrijven zonder geweld. Ook is er enige mate van specialisatie in andere typen misdrijven waarvan de belangrijkste verkeersmisdrijven en openbare-ordemisdrijven en vernielingen zijn. Bij het merendeel van de ZAVP's blijkt in hun individuele criminele carrières sprake is van veelzijdigheid in type misdrijven waarvoor ze zijn vervolgd ($d=0,54$). We zien echter veel variatie binnen de groep. Dit betekent dat bij een aanzienlijk deel van de ZAVP's toch ook sprake is van enige mate van specialisatie. In tabel 1 worden enkele beschrijvende statistieken gegeven van de geregistreerde delicten in de hele carrière van ZAVP's tot aan 2008. De gemiddelde leeftijd in 2008 was 33,4 jaar en de gemiddelde carrière lengte betref 18,4 jaar. Over hun hele carrière zijn bij de ZAVP's gemiddeld 53 misdrijven geregistreerd. De ZAVP's plegen gemiddeld 5 (van de 9 mogelijke) verschillende typen misdrijven in hun criminele carrière. Als ze achtereenvolgens soortgelijke misdrijven plegen, dan gaat het gemiddeld om drie opeenvolgende misdrijven. Maar ze switchen daarentegen heel vaak tussen typen misdrijven. In 42% van alle gelegenheden om te switchen wordt er ook geswitcht tussen typen misdrijven. Kortom, het algemeen geldende beeld over de veelplegers blijkt op basis van de klassieke maten voor specialisatie op groepsniveau maar deels op te gaan: hoewel het overgrote deel van de misdrijven die ze

plegen vermogensmisdrijven zonder geweld betreft, blijken ze in hun carrière vaak te switchen tussen verschillende soorten misdrijven.

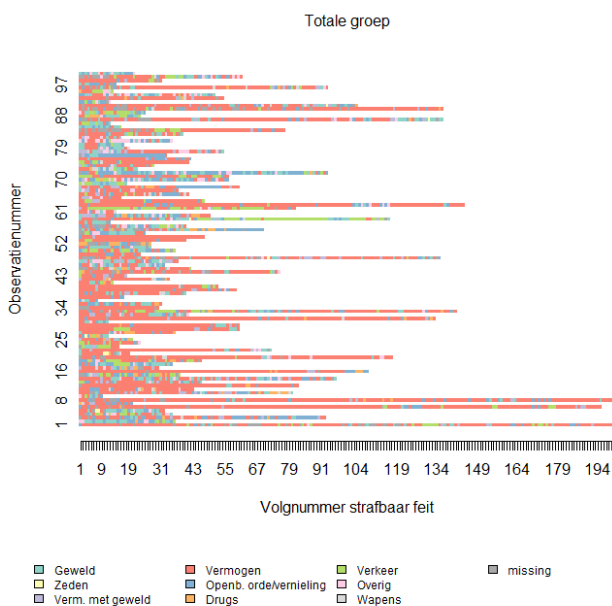
Tabel 1 Beschrijvende statistiek criminele carrière kenmerken ZAVP's cohort 2008, totale groep (N=5.077)

	M (SD)
<i>Carrièrekenmerken</i>	
Leeftijd in 2008	33,4(10,3)
Leeftijd eerste strafzaak	18,4(2,4)
Carrière lengte in jaren	16,0(3,0)
<i>Kenmerken misdrijfpatronen in carrière</i>	
Aantal misdrijven (sequentielengte)	53,1(46,0)
Aantal verschillende typen misdrijven	5,1(1,6)
Aantal aaneengesloten soortgelijke misdrijven	3,2(3,3)
Aantal transities	19,0(15,3)
Genormaliseerd aantal transities	0,42 (0,19)
<i>Specialisatie naar type misdrijf</i>	
Minimaal 50% in criminele carrière	%
Geweld	2,0
Zeden	0
Vermogen met geweld	0,1
Vermogen zonder geweld	53,6
Vernieling openbare orde	4,0
Drugs	0,5
Verkeer	2,9
Overig	0,2
Wapens	0

Om een beter zicht te krijgen op de typen misdrijven waarvoor veelplegers in hun carrière strafrechtelijk zijn vervolgd, zijn figuren gemaakt van de opeenvolgende typen misdrijven in de criminele carrières. In figuur 1 is voor 100 willekeurige veelplegers hun misdrijven uit hun gehele justitiële criminele carrière op volgorde gezet. Ten eerste is in de figuur duidelijk te zien dat er veel variatie is in de lengte van sequenties. Het minimum aantal geregistreerde misdrijven in individuele carrières is 5, het maximum is 474. Uit de figuur is af te lezen dat er over de levensloop van de ZAVP's veel variatie is in de opeenvolgende misdrijven waarvoor ze met justitie te maken krijgen. In sommige gevallen lijkt er wel enige mate van specialisatie in bepaalde type delicten, zoals vermogensmisdrijven zonder geweld (opeenvolging roze/rode blokjes) of verkeersmisdrijven (opeenvolging groene blokjes), waarbij slechts in beperkte mate geswitcht wordt naar andere typen misdrijven. Met name in lange sequenties is het

aandeel vermogensmisdriften zonder geweld over de hele carrière genomen groot en lijkt er slechts beperkt geswitcht te worden naar andere typen misdriften. Andere type misdriften die vaker in reeksen achter elkaar worden gepleegd, zijn verkeersmisdriften, openbare-ordemisdriften en vernieling en geweld. De reeksen bij deze misdriften zijn echter korter dan bij vermogen zonder geweld en de opeenvolging in soortgelijke misdriften lijkt zich vaker in het begin van een carrière voor te doen. Ook zien we dat er in sommige carrières in het begin veel sprake is van vernieling en openbare orde misdriften (opeenvolgende blauwe blokjes).

Figuur 1 Misdriftpatronen van ZAVP's uit 2008

* Er is een willekeurige steekproef van 100 ZAVP's getrokken

Groepen veelplegers met vergelijkbare misdriftpatronen in hun criminele carrière

De misdriftpatronen van de totale groep wijzen echter ook nog op iets anders, namelijk dat er groepen veelplegers met vergelijkbare patronen zijn. Om dit te onderzoeken, zijn clusteranalyses uitgevoerd. Uit deze analyses kwamen vijf clusters, of groepen, van veelplegers die wat betreft het misdriftpatroon in hun geregistreerde criminele carrière sterk op elkaar leken. In figuur 2 zijn de criminele carrière patronen van deze vijf groepen veelplegers afgebeeld. Opnieuw hebben we voor de overzichtelijkheid per groep 100 ZAVP's willekeurig geselecteerd.

De uiteindelijke verkeersveelplegers (6,9%)

Deze veelplegers komen in hun carrière naast vermogen zonder geweld ook veelvuldig voor verkeersmisdriften met justitie in aanraking. Het merendeel van de veelplegers in deze groep is gemiddeld veelzijdig in hun misdriftenpatroon. Het aandeel verkeersmisdriften is hoog en als de carrière vordert neemt dit alleen maar toe, terwijl het aandeel vermogensmisdriften zonder geweld juist afneemt. De uiteindelijke verkeersveelplegers lijken vooral in het begin van hun carrière veel te switchen maar naarmate de carrière vordert, lijken ze juist vaker te worden vervolgd voor opeenvolgende reeksen van verkeersmisdriften (zie figuur 2, cluster 1). Tabel 2 geeft enkele kenmerken van de criminele carrières, de misdriftpatronen (sequenties) en de probleemkenmerken van deze groep veelplegers weer. In vergelijking met de veelplegers in de andere vier clusters beginnen de veelplegers relatief laat met hun carrière en is het een voor ZAVP gemiddelde groep wat betreft de criminele carrièrekenmerken. Opvallend is wel dat voor dit cluster geldt dat bij 38,8% van de veelplegers meer dan de helft van de strafzaken in hun carrière betrekking had op een verkeersmisdriften.

Verder wijkt deze groep veelplegers ook van andere groepen af wat betreft achtergronden (zie tabel 2 of tabel B1 en tabel B2 in de bijlage). Het gaat overwegend om een groep mannelijke veelplegers uit kleine gemeenten (minder dan 50.000 inwoners). Ongeveer één derde van de veelplegers heeft (zo nu en dan) een baan. Ook op andere gebieden functioneren ze relatief goed, met uitzondering van het gebruik van alcohol, die wordt ingeschat als problematisch.

De stereotype/continuerende vermogensveelplegers (20%)

Deze subgroep van zeer actieve veelplegers voldoet aan het algemene heersende beeld van veelplegers. Ze plegen hoofdzakelijk vermogensmisdriften zonder geweld. Desondanks wisselen ze hun vermogensmisdriften regelmatig af met een ander type misdriften zonder dat een bepaald type in het oog springt (zie figuur 2 cluster 2).

Deze groep heeft een relatief lage startleeftijd en een zeer lange criminele carrière met veel verschillende typen misdriften (zie tabel 2). Deze groep veelplegers heeft echter wel reeksen van soortgelijke delicten achter elkaar, ze blijven als het ware hangen in hetzelfde type misdriften. In vergelijking met de andere groepen switchen ze ook relatief weinig (in 26% van

alle geregistreerde misdrijven in hun carrière blijken ze te switchen tussen typen misdrijven). Voor bijna alle veelplegers in dit cluster (96%) geldt dat meer dan de helft van de strafzaken in hun carrière een vermogensmisdrijf zonder geweld was.

Deze groep is het meest problematisch volgens de reclasseringsdata op de gebieden verslaving, lichamelijke gezondheid en huisvesting. Ook hebben ze het hoogste percentage werkeloos/arbeidsongeschikten. Ze komen relatief vaak uit grote en middelgrote steden.

De snel steeds veelzijdiger wordende veelplegers (24,3%)

Deze veelplegers plegen veel vermogensmisdrijven zonder geweld, maar ook veel vernieling en openbare-ordemisdrijven en geweld. Hoe langer de carrière duurt, hoe groter het aandeel openbare-ordemisdrijven en geweld en hoe kleiner het aandeel vermogensmisdrijven zonder geweld (zie figuur 2 cluster 3).

Zij hebben relatief de kortste carrière in vergelijking met de andere clusters (zie tabel 2). In de loop van de carrière zien we dat het misdrijvenpatroon snel verandert van specialistisch naar veelzijdig. Voor 61% van de veelplegers in dit cluster geldt dat meer dan de helft van de strafzaken in hun carrière een vermogensmisdrijf zonder geweld was.

Wat betreft achtergronden blijken de veelplegers in dit cluster relatief vaak financiële problemen te hebben, maar relatief weinig verslaving. Op de overige probleemgebieden zijn deze veelplegers gemiddeld. Verder heeft dit cluster het laagste percentage autochtonen.

De langzaam steeds veelzijdiger wordende veelplegers (23,3%)

Wat betreft de verdeling van misdrijven lijken de veelplegers in dit cluster op die in het voorgaande cluster. Het aandeel vermogensmisdrijven zonder geweld is echter groter. Een ander verschil is dat de

vermogensmisdrijven zonder geweld en geweldsmisdrijven relatief vaker voorkomen aan het einde van de sequentie (zie figuur 2 cluster 4).

Voor 81% van de veelplegers in dit cluster geldt dat minstens de helft van de strafzaken in hun carrière betrekking had op vermogen zonder geweld (tabel 2). Als we verder kijken naar de kenmerken van hun misdrijfpatronen dan blijken ze relatief vaker te blijven hangen in hetzelfde type misdrijf, ook het aantal keren dat ze switchen tussen typen misdrijf is relatief laag. Wat betreft overige kenmerken zijn veelplegers uit dit cluster gemiddeld (in vergelijking met de andere subgroepen).

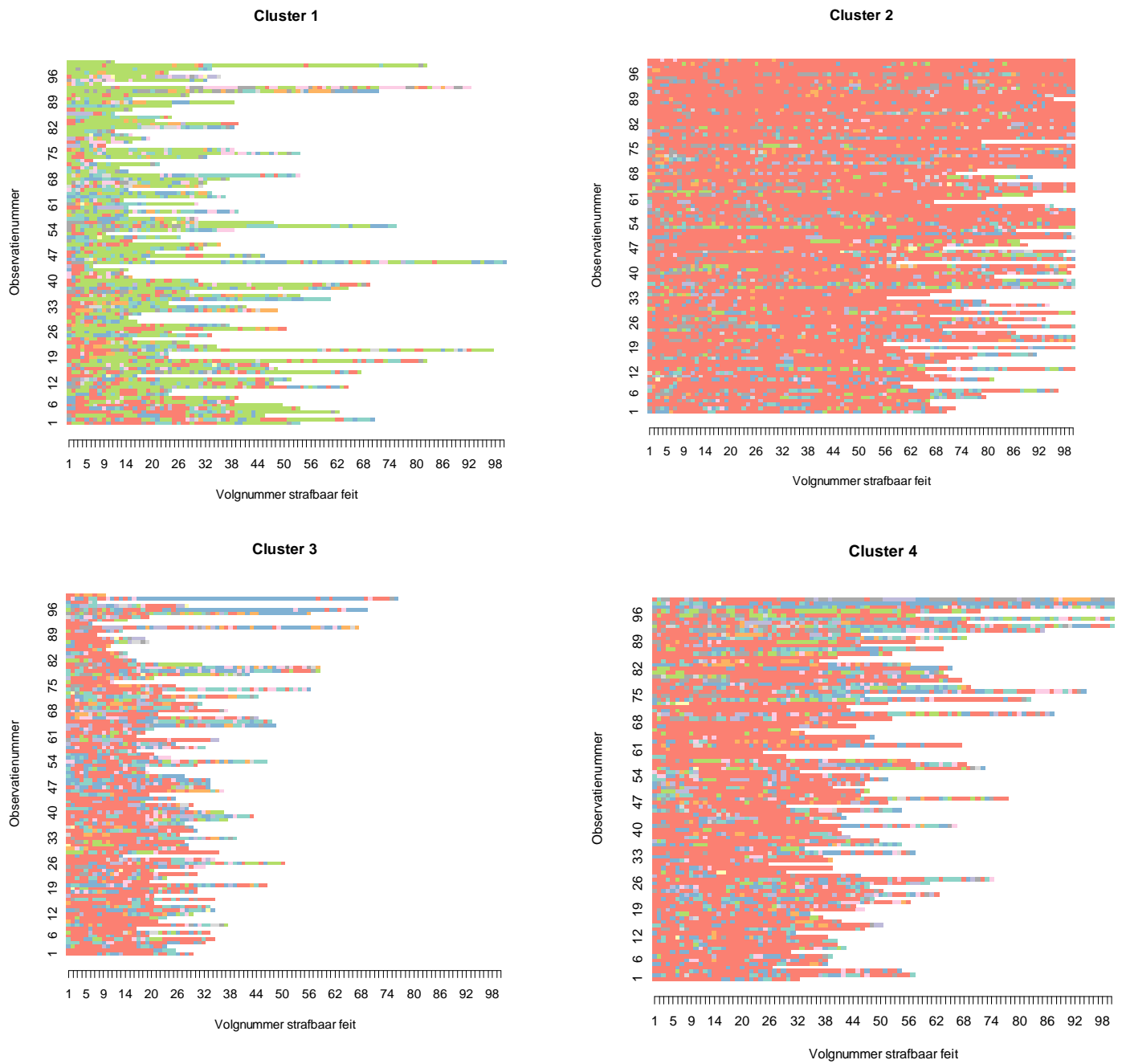
De blijvend agressieve veelplegers (25,5%)

De verdeling van de misdrijven van de veelplegers in dit cluster heeft een sterke focus op geweld en openbare orde en vernielingsmisdrijven. Deze twee misdrijven blijken ook in de tijd vaak na elkaar voor te komen en dan met name met het vorderen van de carrière (zie figuur 2 cluster 5).

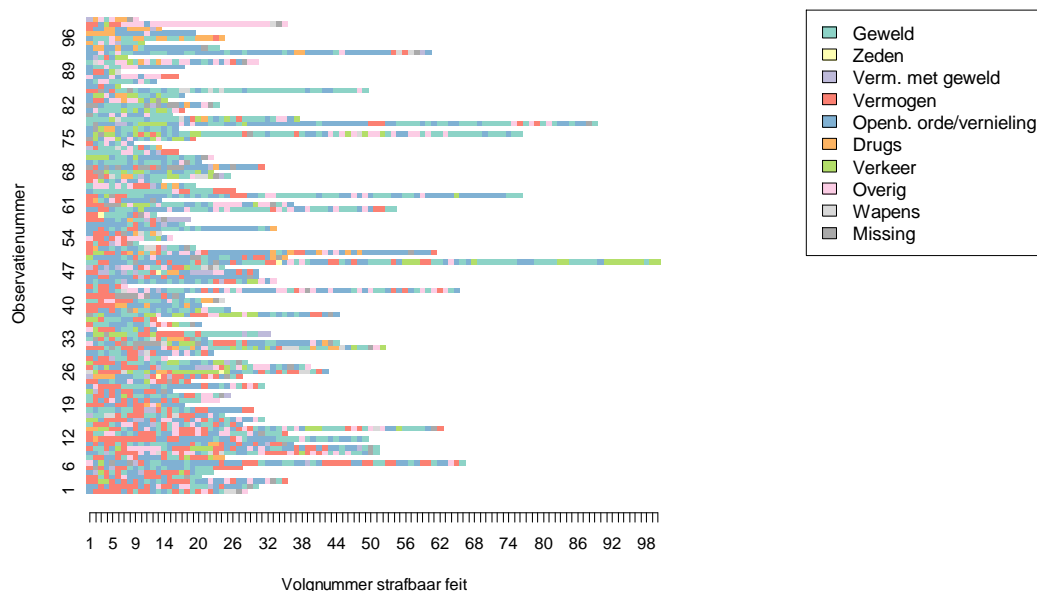
Uit tabel 2 is af te lezen dat bij 14% van de veelplegers in dit cluster de helft van de strafzaken in hun hele carrière betrekking had op vernielingen en openbare ordefeiten en bij 7% van de veelplegers was minstens de helft van de strafzaken in de carrière een geweldsmisdrijf. De veelplegers in dit cluster blijken relatief vaak te switchen tussen misdrijven. In 58% van de gevallen dat ze konden wisselen tussen een type misdrijf gebeurde dat ook. Uit de criminele carrièrekenmerken valt af te lezen dat deze veelplegers in 2008 relatief jong waren en een relatief korte carrière lengte achter de rug hadden.

Verder heeft dit cluster het hoogste percentage personen van overig niet-Westerse afkomst en overig niet-Westers geboren. Relatie- en psychische problematiek is het meest prevalent in deze groep en ze wonen relatief het vaakst van alle clusters in kleine gemeenten van 10.000 tot 25.000 inwoners.

Figuur 2 Individuele sequenties

Cluster 5

Tabel 2 Beschrijvende statistiek criminele carrière kenmerken ZAVP's cohort 2008, vijf groepen (N=5.077)

	Clusters				
	1 (N=351) M (SD)	2 (N=1.016) M (SD)	3 (N=1.232) M (SD)	4 (N=1.181) M (SD)	5 (N=1.297) M (SD)
<i>Carrièrekenmerken</i>					
Leeftijd in 2008	34,1(10,2)	41,0(8,9)	29,3(9,4)	34,9(9,3)	29,7(9,6)
Leeftijd eerste strafzaak	18,9(5,6)	17,6(4,7)	18,7(4,7)	18,5(4,7)	18,6(4,7)
Carrièreelengte in jaren	16,2(8,9)	24,4(5,1)	11,6(4,3)	17,4(4,5)	12,1(3,9)
<i>Kenmerken misdrijfpatronen in carrière</i>					
Aantal misdrijven (sequentielengte)	37,0(25,2)	119,5(54,7)	27,6(14,4)	53,4(23,5)	30,1(20,1)
Aantal verschillende typen misdrijven	5,2(1,5)	5,7(1,5)	4,6(1,6)	5,1(1,6)	5,1(1,4)
Aantal aaneengesloten soortgelijke misdrijven	2,4(1,4)	4,9(4,3)	2,6(1,9)	3,9(4,5)	2,0(1,6)
Aantal transities	15,7 (11,2)	31,6 (20,8)	12,2 (7,7)	19,5 (13,8)	16,0 (11,3)
Genormaliseerd aantal transities	0,46 (0,16)	0,26 (0,12)	0,46 (0,16)	0,36 (0,15)	0,58 (0,16)
<i>Specialisatie naar type misdrijf</i>					
Minimaal 50% in criminele carrière	%				
Geweld	0	0	0,2	0	7,6
Zeden	0	0	0	0	0
Vermogen met geweld	0,3	0	0,1	0,1	0,15
Vermogen zonder geweld	1,1	96,3	61,4	81,3	2,2
Vernietiging openbare orde	0	0	1,0	0,3	14,1
Drugs	0,6	0	0,2	0,1	1,4
Verkeer	38,8	0,1	0	0,7	0
Wapens	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0,1	0	0,5

Kanttekeningen

Een beperking van deze studie is dat de criminele carrières zijn gebaseerd op strafzaken. Vanwege de filtering in het systeem is hiervan bekend dat ze een ondervertegenwoordiging betreffen. Uit onderzoek is bekend dat deze varieert naar type misdrijf en bij geweld minder groot is dan bij vernieling en openbare ordefeiten. Dit kan er voor zorgen dat specialisatie binnen bepaalde delicttypen gemakkelijker of juist moeilijker vast te stellen zijn. Ook kan dit een onderschatting van de diversiteit opleveren.

Conclusie

Uit theorie en empirisch onderzoek blijkt dat daders kunnen specialiseren of veelzijdig zijn in de misdrijven die ze over hun carrière plegen en waarvoor ze met politie en/of justitie in aanraking komen. Dit onderzoek laat zien dat de specialisatie of veelzijdigheid in criminele carrières verschilt als over de hele carrière naar misdrijfpatronen wordt gekeken. Binnen de groep zeer actieve veelplegers konden we vijf verschillende subgroepen onderscheiden. Bij sommige subgroepen blijkt enige mate van specialisatie, terwijl andere groepen van veelplegers veelzijdig zijn. Ook vindt er bij sommige groepen een ontwikkeling plaats in de mate van specialisatie over de criminele carrière, naar meer specialisatie of juist minder. De bevindingen sluiten aan bij de internationale literatuur (zie onder meer McGloin et al., 2009; Guerette et al., 2005; Piquero et al., 2012a, 2012b), maar de door ons gebruikte nieuwe methode laat ook nieuwe inzichten zien wat betreft de aard van de criminele carrières van veelplegers.

In de complete groep van zeer actieve volwassen veelplegers is een aantal subgroepen van veelplegers gevonden die afwijken van het 'klassieke' beeld van de veelpleger die bijna alleen maar vermogensmisdrijven zonder geweld pleegt. We vonden namelijk ook veelplegers die zich in de loop van hun carrière steeds meer, hoewel niet uitsluitend, gingen richten op verkeersmisdrijven. Daarnaast vonden we ook veelplegers met een sterke focus op agressie gerelateerde misdrijven zoals geweldsdelicten en vernielingen en openbare-ordemisdrijven. Maar ook binnen de groep klassieke veelpleger die in zijn carrière toch vooral veel vermogensmisdrijven pleegt, werden verschillende groepen gevonden. Sommige veelplegers bleken al snel in hun carrière een veelzijdig misdrijvenpatroon te krijgen, terwijl andere veelplegers zich juist langzaam ontwikkelden tot veelzijdige plegers. Ook op achtergrondkenmerken bleken de gevonden groepen te verschillen.

Kortom, de groep veelplegers blijkt uiteindelijk dus minder homogeen in de mate van specialisatie of veelzijdigheid dan op basis van eerdere bevindingen en het heersende beeld kan worden aangenomen. Veel veelplegers blijken te switchen tussen meerdere typen misdrijven. Binnen de totale groep zijn wel clusters van veelplegers aan te wijzen die 'favoriete' typen misdrijven hebben, zoals verkeer, vermogen zonder geweld en agressie gerelateerde feiten. Mogelijk bieden deze resultaten aanknopingspunten tot aanpassing van de aanpak van veelplegers die meer wordt toegespitst op subtypen die niet aan dit beeld voldoen, zowel in de opsporing als wat betreft de interventies die ze krijgen opgelegd.

Literatuur

- Brame, R., Paternoster, R., & Bushway, S.D. (2013). Criminal offending frequency and offense switching. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 20(2), 201-214.
- Farabee, D., Vandana, J., & Douglas Anglin, M. (2001). Addiction careers and criminal specialization. *Crime & Delinquency*, 47, 196-220.
- Guerette, R.T., Stenius, V.M.K., & McGloin, J.M. (2005). Understanding offense specialization and versatility: A reapplication of the rational choice perspective. *Journal of Criminal Justice*, 33(1), 77-87.
- McGloin, J.M., Sullivan, C.J., & Piquero, A.R. (2009). Aggregating to versatility? *British Journal of Criminology*, 49(2), 243-264.
- Osgood, D.W., & Schreck, C.J. (2007). A new method for studying the extent, stability, and predictors of individual specialization in violence. *Criminology*, 45(2), 273-311.
- Piquero, A.R. (2000). Frequency, Specialization, and violence in offending careers. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 37, 392-418.
- Piquero, A.R., Carriaga, M.L., Diamond, B., Kazemian, L., & Farrington, D.P. (2012). Stability in aggression revisited. *Aggression and Violent Behavior*, 17, 365-372.
- Piquero, A.R., Paternoster, R., Mazerolle, P., Brame, R., Deane, C.W. (1999). Onset age and offense specialization. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 36(3), 275-299.
- Spelman, W. (1994). *Criminal incapacitation*. New York: Plenum Press.
- Sullivan, C.J., McGloin, J.M., Ray, J.V., & Caudy, M.S. (2009). Detecting specialization in offending: com-

- paring analytic approaches. *Journal of Quantitative Criminology*, 25, 419-441.
- Tollenaar, N., Meijer, R.F., Huijbregts, G.L.A.M., Blom, M., & el Harbachi, S. (2007). *Monitor Veelplegers: Jeugdige en zeer actieve veelplegers in kaart gebracht*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Onderzoek en beleid 256.
- Tollenaar, N., & Van der Laan, A.M. (2013). *Veelplegers: Specialisten of toch niet? Een onderzoek naar patronen in de aard van opeenvolgende misdrijven van zeer actieve veelplegers over hun criminele carrière*. Den Haag: Boom Lemma. Onderzoek en beleid 309.
- Tracy, P.E., & Kempf-Leonard, K. (1996). *Continuity and discontinuity in criminal careers*. New York: Plenum Press.

Deze reeks omvat korte verslagen van onderzoek dat door of in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Minister van Veiligheid en Justitie weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl.

Bijlage

Tabel B1 Criminele carrièrekenmerken

	Clusternummer					Totaal
	1	2	3	4	5	
N	356	1.016	1.232	1.181	1.297	5.077
Delictsoort in carrière (%)						
Geweld	12,3	5,1	10,6	7,7	24,7	12,6
Zeden	0,4	0,1	0,4	0,2	0,7	0,4
Vermogen met geweld	2,0	3,0	4,4	3,7	3,8	3,7
Vermogen zonder geweld	17,9	77,1	55,9	66,0	19,5	50,4
Vernieling openbare orde	9,8	7,0	13,7	10,6	30,0	15,6
Drugs	4,8	1,9	3,9	2,7	4,9	3,5
Verkeer	46,7	3,5	5,3	5,3	6,0	8,0
Overig	4,1	1,6	4,3	2,8	8,3	4,4
Wapens	2,0	0,8	1,7	1,1	2,2	1,5
Leeftijd 1e strafzaak	18,9	17,6	18,7	18,5	18,6	18,4
Aantal Antecedenten in carrière	25,9	77,7	21,6	35,6	22,2	36,0
cdreig2008	815,7	1.570,2	1.533,9	1.532,3	1.230,2	1.414,9
dreig2008	741,4	1.511,8	1.485,6	1.516,7	1.224,4	1.382,3
ernst2008	625,4	1.002,2	1.139,4	1.057,6	1.071,3	1.040,3
Leeftijd in 2008	34,1	41,0	29,3	34,9	29,7	33,3
Carrière lengte in jaren	16,2	24,4	11,6	17,4	12,1	15,9
Aantal eerdere strafzaken	22,7	72,9	16,7	30,7	17,5	31,6
ISD opgelegd in carrière	0,0	0,4	0,1	0,2	0,0	0,1

Tabel B2 Achtergrondkenmerken en problemen in functioneren van de ZAVP's 2008 per cluster

	Clusternummer					Totaal
	1	2	3	4	5	
N	351	1.016	1.232	1.181	1.297	5.077
Achtergrondkenmerken						
Sekse						
Man	98,9	94,9	94,1	94,5	96,4	95,3
Vrouw	1,1	5,1	5,9	5,5	3,6	4,7
Etniciteit						
Nederland	49,6	54,9	39,1	50,7	44,8	47,1
Marokko	12	10,2	19,6	13,4	14,8	14,5
Nederlandse Antillen	7,1	7,4	8,4	7,4	8,5	7,9
Suriname	9,7	12,3	8,1	6,9	9,3	9,1
Turkije	8,3	2,1	4,4	3,1	3,9	3,8
Overige westerse landen	6,8	5,9	11	9,1	7,1	8,3
Overige niet-westerse landen	6,6	7,3	9,2	9,4	11,3	9,2
Onbekend	0	0	0,2	0	0,2	0,1
Geboorteland						
Nederland	67,5	63,8	64,4	64,4	65,5	64,8
Marokko	5,4	8,3	7,7	8,4	7,1	7,7
Nederlandse Antillen	6,8	6,8	7,1	7	7	7,0
Suriname	6,3	10,9	4,1	5,2	5,8	6,3
Turkije	4,6	1,6	1,4	1,4	1,1	1,6
Overige westerse landen	4,3	3,8	6,9	6,2	3,8	5,1
Overige niet-westerse landen	5,1	4,8	8	7,4	9,7	7,4

	Clusternummer					Totaal
	1	2	3	4	5	
<i>Stedelijkheid woongemeente</i>						
Tot 10.000	0,3	0,2	0,9	0,2	0,5	0,5
Van 10.000 tot 25.000	20,2	12,8	17,6	16,7	22,7	17,9
Van 25.000 tot 50.000	25,1	16,4	17,2	17,3	19,4	18,2
Van 50.000 tot 100.000	22,2	30,5	24,3	32,5	23,7	27,2
Van 100.000 tot 250.000	31,9	39,0	37,3	31,5	32,1	34,6
250.000 inwoners of meer (G4)	0,3	1,1	2,7	1,9	1,5	1,7
<i>Arbeidspositie</i>						
Werkloos/(gedeeltelijk)arbeidsongeschikt	66,0	86,3	76,2	82,2	72	77,8
Los/vast werk	19,5	7,5	11,4	9,3	14,4	11,5
Heeft werk	5,0	1,0	1,4	1,1	2,4	1,8
Overig	3,7	0,3	5,3	0,9	4,7	3,0
Onbekend	5,7	4,9	5,7	6,6	6,5	5,9
<i>Hoogst genoten onderwijs</i>						
Geen (vervolg)onderwijs	16,6	22,8	20,9	23,8	21,9	21,9
Lager vervolgonderwijs zonder diploma	33,0	40,6	35,9	36,1	36,9	36,9
Lbo/(m)ulo/mavo	24,5	16,4	17,3	17,9	16,7	17,6
Havo/vwo/mbo/hbo/wo	17,8	8,5	15,5	11,6	14,4	13,1
Onbekend	8,0	11,8	10,4	10,6	10,1	10,5
<i>Problemen in functioneren</i>						
<i>RISc schaalscores^a</i>						
Delictverleden (schaal 1_2)	57,9	84,6	66,5	75,2	63,4	70,3
Huisvesting/wonen (schaal 3)	43,4	77,7	59,7	68,3	56,5	63,1
Opleiding/werk/leren (schaal 4)	71,6	94,1	83,5	91,3	83,3	86,2
Inkomen/omgaan met geld (schaal 5)	56,3	84,4	67,0	78,3	59,3	70,2
Relaties partner/gezin/familie (schaal 6)	57,9	58,6	53,8	59,1	60,6	57,8
Relaties vrienden kennissen (schaal 7)	55,2	75,0	74,5	74,6	66,1	70,9
Druggebruik (schaal 8)	59,3	92,9	72,0	82,3	67,9	76,3
Alcoholgebruik (schaal 9)	77,2	55,3	53,6	55,2	63,9	58,3
Emotioneel welzijn (schaal 10)	17,4	20,5	16,0	20,2	16,9	43,8
Denkpatronen, gedrag en vaardigheden (schaal11)	36,2	36,8	42,6	40,9	46,3	94,5
Houding (schaal 12)	30,0	46,8	42,8	46,6	41,1	71,6
<i>CVS probleemgebieden</i>						
Lichamelijke problematiek	17,4	20,5	16,0	20,2	16,9	18,0
Psychische problematiek	35,9	40,1	40,5	40,9	49,2	42,3
Relatieproblematiek	36,2	36,8	42,6	40,9	46,3	41,3
Verslavingsproblematiek	56,0	80,5	59,6	69,7	61,6	66,6
Huisvestingsproblematiek	30,0	46,8	42,8	46,6	41,1	43,1
Financiële problematiek	40,2	45,0	52,3	49,2	44,7	47,3

Noot: De maximumwaarde voor een cluster is weergegeven in vet, het minimum in cursief. Ontbrekende waarden op variabelen zijn multipel (m=5) geïmputeerd met regression switching.

^a Van de gecategoriseerde RISc-schaalscores (0: niet aanwezig; 1: enigszins aanwezig; 2 sterk aanwezig) zijn de laatste twee categorieën samengenomen en als percentage gepresenteerd.